

Indledningen er redigeret af Katja Gottlieb og Krista Stinne Greve Rasmussen
Tilsyn ved dr.phil. Henrik Yde

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Til Pigeskolen paa Marielyst, aabnet den 8de Mai 1866

ved Emilie Karner Hansen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Pigeskole på Marielyst
- 3 Kvindelig dannelse
- 4 “Freias Guldsmykke”
- 5 Melodien
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 8. maj 1866 åbnede den første pigeskole på Marielyst Højskole. Det var en fast tradition, at Grundtvig holdt tale ved åbningshøjtidelighederne på Marielyst (læs mere om disse i [indledningen til \[Taler ved åbningerne af Marielyst Højskole\]](#)). I disse illustrerede han ofte sine pointer med ordsprog og nordiske myter. Talen til den første pigeskole kredsede om gudinden Freja og fortællingen om hendes guldsmykke. Sangen “Freias Guldsmykke” blev efterfølgende til på baggrund af talen, formentligt på opfordring af højskolen (Johansen 1948-1954, bind 3, s. 306). Den blev trykt i det lille hæfte *Til Pigeskolen paa Marielyst, aabnet den 8de Mai 1866* sammen med Johanne Fengers melodi til sangen, så den kunne synges af pigerne på højskolen.

2 Pigeskole på Marielyst

Grundtvig havde endelige fået sin egen folkelige højskole, da Marielyst Højskole åbnede i 1856, indrettet efter hans bestemmelser og opkaldt efter hans anden hustru, Marie Toft, som døde i 1854 (Grove 1881, s. 11-12; Rønning 1914 4:2, s. 128-129;

oprettelsen af Marielyst Højskole er nærmere beskrevet i [indledningen til \[Taler ved åbningerne af Marielyst Højskole\]](#).

I 1863 begyndte de første sommerhøjskoler for piger at skyde op, men forstanderen på Marielyst, Carl Grove, havde sine betænkeligheder ved det. Han lod sig dog efterhånden overtale, bl.a. fordi en tidligere elev beklagede sig over, at “hverken deres Søstre eller Kjærester kunde dele Glæden med dem over, hvad de havde gjort Bekendtskab med” på højskolen. Grundtvig udtrykte over for Grove, at han var enig med eleven i, at dannelsen fra højskolen bedre kunne gøre sig gældende i hjemmet og påvirke den opvoksende slægt, hvis man kunne få kvinderne med (Grove 1881, s. 54-55).

Fra 1866 var der pigeskole på Marielyst hvert år fra begyndelsen af maj til 1. august. Pigerne blev undervist i bibel- og kirkehistorie, i danske digtere, i fædrelandshistorie og geografi samt i både skønskrivning, retskrivning og dansk stil. I aftentimerne var der tid til håndarbejde. Sædvanligvis var sangen integreret i undervisningen, så timerne både startede og sluttede med sang (Grove 1881, s. 55-57).

3 Kvindelig dannelse

Både for mænd og kvinder skulle højskolen tilbyde en folkelig og menneskelig oplysning om fædrelandet og modersmålet (Brun 1882, bind 2, s. 551-552), men Grundtvig skelner skarpt mellem de opgaver, som tilfalder mænd og kvinder, og dermed også den påkrævede dannelse. Kvinderne skulle først og fremmest lære at sætte pris på deres egne gode hjerter og lade dem gøre gavn for det danske folk (jf. Grundtvig 1866). I både taler og sange til pigeskolen skildrer Grundtvig derfor ofte Freja og hendes ømme hjerte som idealet for kvindens dannelse (jf. Grundtvig 1866, s. 163; Brun 1882, bind 2, s. 551-552).

4 “Freias Guldsmykke”

Sangen “Freias Guldsmykke” illustrerer Grundtvigs dannelsesideal for kvinderne. Den fortæller myten om Frejas guldsmykke, som gør hende særligt hjertelig, mild og behagelig. Smykket bliver stjålet af den snedige Loke (strofe 2), hvormed Freja mister sin hjertelighed (strofe 6) til stor sorg for hele Asgård (strofe 4). Heldigvis vinder den kløgtige Heimdal det tilbage (strofe 10), så Freja igen bliver sig selv, og glæden breder sig, der hvor hun synger sin “Guldsmykke-Sang”, således også i Danmark, “deiligste Vang”, hvor højskolepigerne synger om Frejas guldsmykke (strofe 11-13).

Myten illustrerer ifølge Grundtvigs åbningstale forskellen mellem “den falske og den ægte kvindelige Oplysning og Dannelse”, idet den viser, hvad der sker, når den falske dannelse stjæler kvindens hjerte, og omvendt hvordan den sande dannelse skaffer hende det tilbage, så hun med sin hjertelighed kan gøre folket gavn. Heimdal vinder smykket tilbage ved Spillemandsør eller Klang-Sten, og Grundtvig forbinder disse musikalske stednavne med sang, hvorfor han mener, at myten peger på sangen som et redskab til at opnå den hjertelige oplysning og dannelse (Grundtvig 1866, s. 163).

Strofeformen imiterer folkeviserne med omkvædsvers og gentagelser, hvormed den

underbygger sangens pædagogiske formål om at tage afsæt i elevernes fælles fodfæste og tilbyde dem folkelig oplysning og dannelse.

5 Melodien

Grundtvigs sang blev trykt sammen med en melodi af Johanne Fenger. Hun var datter af præsten Joh. Ferd. Fenger, som hørte til i kredsen omkring Grundtvig sammen med sin bror P.A. Fenger. Johanne Fenger var desuden svigerinde til forstanderen på Marielyst, Carl Grove, idet han var gift med hendes søster Helene Sophie Fenger.

Johanne Fenger var uddannet i klaver, sang og komposition. Hun udgav i alt 46 sange og to klaverstykker mellem 1866 og 1911. Hun var inspireret af grundtvigianismen og skrev i begyndelsen af sin karriere oftest melodier til tekster med åndeligt eller folkeligt-historisk indhold. I samtiden blev hun især kendt for sine melodier til en række af Grundtvigs sange.

6 Anvendt litteratur

- Brun, Hans (1882) *Biskop N.F.S. Grundtvigs Levnetsløb, udførligst fortalt fra 1839*, bind 2. Kolding.
- Grove, Carl (1881) *Grundtvigs Højskole paa Marielyst*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1866) “[Tale ved åbningen af Marielyst Højskole 8. maj 1866]” i *Dansk Folketidende*, den 13. juli 1866, nr. 41, s. 163. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1-4: bind 3 (1952). København.
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bind 1-4: bind 4:2 (1914). København.
- Yde, Henrik (2017) “Indledning til [Taler ved åbningerne af Marielyst Højskole]” i *Grundtvigs Værker*, udg. af Center for Grundtvigforskning ved Aarhus Universitet (www.grundtvigsværker.dk).